HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

שבתחלה היתה עליו בכלל היתר נאסרה וחזרה והותרה יכול תחזור להיתירה הראשון ת"ל מצות תאכל במקום קדוש [א]מצוה בשלמא לרבא דאמר הא מני רבנן היא הכא הכי קאמר מצות תאכל במקום קדוש מצוה שבתחלה היתה עליו בכלל היתר רצה אוכלה רצה אינו אוכלה נאסרה חזרה והותרה יכול תחזור להיתירה הראשון רצה אוכלה רצה אינו אוכלה והכתיב [1]ואכלו אותם אשר כופר בהם (א)[ב]מלמד שהכהנים אוכלים ובעלים מתכפרין אלא רצה הוא אוכלה רצה כהן אחר אוכלה ת"ל מצות תאכל במקום קדוש מצוה אלא לרב יצחק בר אבדימי דאמר אבא שאול היא הכא מאי תרי גווני איכא וכי תימא רצה לתאבון אוכלה רצה אכילה גסה אוכלה אכילה גסה מי שמה אכילה והאמר ר"ל (ב)[ג]האוכל אכילה גסה ביוה"כ פטור [2]מלא תעונה אלא רצה מצה אוכלה רצה חמץ אוכלה והכתיב [3]לא תאפה חמץ חלקם (ג)ואמר ריש לקיש [ד]ואפילו חלקם לא תאפה חמץ אלא רצה מצה אוכלה רצה חלוט אוכלה האי חלוט היכי דמי אי מצה היא הא מצה היא ואי לא מצה היא מצות אמר רחמנא לא לעולם אימא לך מצה היא ולהכי (ד)תנא ביה קרא לעכב אלא חלוט מצה היא דקאמרינן למאי הלכתא לומר [ה]שאדם יוצא בה ידי חובתו בפסח אע"פ דחלטיה מעיקרא כיון דהדר אפייה בתנור לחם עוני קרינא ביה ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח:

מתני' [ו]החולץ ליבמתו הרי הוא כאחד מן האחין לנחלה ואם יש שם אב נכסים של אב [ז]הכונס את יבמתו זכה בנכסים של אחיו ר' יהודה אומר בין כך ובין כך אם יש שם אב נכסים של אב:

גמ' פשיטא סד"א חליצה במקום יבום קיימא ונשקול כולהו נכסי קמ"ל אי הכי הרי הוא כאחד מן האחים אינו אלא כאחד מן האחים מיבעי ליה אלא סד"א הואיל ואפסדה מיבום לקנסיה קמ"ל: אם יש שם אב: (ה)דאמר מר [ח]אב קודם לכל יוצאי ירכו: הכונס את יבמתו וכו': מ"ט [4]יקום על שם אחיו אמר רחמנא והרי קם: ר' יהודה אומר וכו': אמר עולא הלכה כר' יהודה וכן א"ר יצחק נפחא הלכה כר' יהודה ואמר עולא ואיתימא ר' יצחק נפחא מ"ט דר' יהודה דכתיב [5]והיה הבכור אשר תלד כבכור מה בכור אין לו בחיי האב אף האי נמי אין לו בחיי האב אי מה בכור נוטל פי שנים לאחר מיתת האב אף האי נוטל פי שנים לאחר מיתת האב מידי יקום על שם אביו כתיב יקום על שם אחיו כתיב ולא על שם אביו אימא היכא דליכא אב דלשקול נחלה תתקיים מצות יבום היכא דאיכא אב [דלא] שקיל נחלה לא תתקיים מצות יבום מידי (ו)יבום בנחלה תלה רחמנא יבומי מיבמי ואי איכא נחלה שקולי ואי לא לא שקיל יתיב ר' חנינא קרא קמיה דר' ינאי ויתיב וקאמר הלכה כר' יהודה א"ל (ז)פוק קרי קרייך לברא אין הלכה כר' יהודה תני תנא קמיה דרב נחמן אין הלכה כר' יהודה א"ל אלא כמאן כרבנן פשיטא (ח)יחיד ורבים הלכה כרבים א"ל אסמייה א"ל לא את הלכה אתנייך ומוקשה הוא דאקשי לך ואפכת ולמאי דאפכת שפיר אפכת:

מתני' [ט]החולץ ליבמתו הוא אסור בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו

הוא

שבתחלה. קודם שהוקדשה מנחה זו היתה עליו בכלל היתר: **ונאסרה.** כשהוקדשה וחזרה והותרה בהקטרת הקומץ: **יכול תחזור וכו'.** כדמפרש: **בשלמא לרבא דאמר רבנן היא.** ומצוה קתני ולא קתני למצוה: **ה"ק כו' ואכלו אותם.** את הקדשים אשר כופר בהם כי היכי דתהוי כפרה שלימה: **רצה הוא.** כהן שעבד עבודתה: **אלא לרב יצחק.** דתני למצוה ואבא שאול היא: **הכא מאי תרי גווני איכא.** דקא ממעט תנא יכול תחזור להיתירה הראשון ת"ל דלא והא ליכא למימר תחזור להיתירה הראשון רצה לשם מצוה אוכלה רצה שלא לשם מצוה אוכלה ת"ל דלא דהא כל כמה דבעי ליכלה דהתם הוא כי בעיל שלא לשם מצוה פגע בערוה אבל הכא מאי קעביד וע"כ בתרי גווני בעיא לאוקמי דומיא דרישא: **אכילה גסה מי מקריא אכילה והאמר ר"ל כו'.** וכיון דלאו אכילה היא מואכלו אהרן ובניו דרישא נפקא: **פטור.** דלא עבר על אשר לא תעונה(ט) שאף זה עינוי הוא שמזיק את עצמו: **אלא.** תרי גווני הכי תיבעי למימר רצה מצה אוכלה רצה חמץ אוכלה ת"ל מצות תאכל ולא חמץ: **לא תאפה חמץ חלקם נתתי אותה.** להכי סמיך חלקם ללא תאפה חמץ לומר אפי' שירי מנחה שהם חלקם של כהנים לא תאפה חמץ ומהתם נפקא: **חלוט.** ברותחים: **רצה חלוט אוכלה.** ת"ל מצות ולא חלוט: **אי מצה היא** (י)**מצה היא.** והיכי מימעיט ממשמעות דמצות תאכל: **ואי לאו מצה היא מצות אמר רחמנא.** בשירי מנחת חובה דכתיב (א) בלו את אהרן ואכלוה מצות(כ) וה"ה לשאר מנחות ולמה לי מצות תאכל: **מתני' הרי הוא כאחד כו'.** ולא הפסיד חלקו בנכסי אחיו: **זכה בנכסי האח.** ואפילו גירשה למחר: **גמ' פשיטא.** דלא איבד זכותו: **מהו דתימא.** כלומר לאו לאשמועינן דלא איבד זכותו תניא לה אלא לאשמועינן דלא שקיל כולהו נכסי: **אי הכי.** דלגרועי אתא הוה ליה למיתני אינו אלא כאחד כו': ה"ג **אלא סלקא דעתך אמינא ליקנסיה הואיל ואפסדה מייבום.** שפסלה על האחין: **אף האי נמי.** לאחר מיתת האב אם מת האב לאחר יבומו של זה מודה ר"י דנוטל זה חלקו וחלק אחיו: **על שם אחיו כתיב ולא על שם אביו.** כתיב וכיון דבשעה שקם על שם אחיו לא שקל תו לא שקיל (ל) [דאי שקיל השתא לא מנכסי אחיו שקיל אלא מנכסי אביו דהא ירתינהו]: **היכא דאיכא אב דלא שקיל.** יבם נחלה לא תתקיים מצות יבום: **איסמייה.** לכולה מתני' דמשנה שאינה צריכה היא: **אמר ליה לא.** תסמייה דאת הלכה כרבי יהודה אתנייך ומשנה צריכה הואי: **ומיקשה הוא דקשיא לך.** היכי שביק רבנן ועביד כרבי יהודה ואפכת לה ושפיר עבדת דאפכת לה: **מתני' אסור בקרובותיה.** כאילו היא אשתו וכל קרובות הנאסרות מחמת אשה גמורה אסורות מדרבנן בחלוצה:

הוא

רצה כהן אחר אוכלה. והא דדרשינן בפ"ב דקדושין (דף נג.) לכל בני אהרן תהיה איש כאחיו היינו של אותו משמר או של אותו בית אב א"נ הכא מרבוי ילפינן דכהן המקריב צריך שיאכל ממנה ולא כולה: **מאי תרי גווני איכא.** דליכא למימר רצה לשם סעודה אוכלה רצה לשם מצוה דאין צריך שיתכוין לשם מצוה אלא שלא יהא אוכלה אכילה גסה:

אכילה גסה ביוה"כ פטור. וא"ת דאמר בפרק מי שאמר הריני נזיר (נזיר דף כג. ושם) כי ישרים דרכי ה' צדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם (הושע יד) משל לב' בני אדם שצלו פסחיהן אחד אכלו לשם פסחו ואחד אכלו אכילה גסה ומשמע התם דתרוייהו נפקי אלמא הויא אכילה וי"ל דתרי עניני אכילה גסה הם(מ) א):

מצות אמר רחמנא. פי' בקונט' ואכלוה מצות אצל המזבח וגו' ובשמיני של מלואים כתיב ואפילו לשמואל דאמר בריש הקומץ רבה (מנחות דף יט:) דלא ילפינן דורות משעה שמא הכא איכא שום יתור:

שנה בה קרא לעכב. הך דהכא לא הוי כמו שנה עליו הכתוב לעכב דעלמא דמהיכא תיתי לעכב דדלמא למצוה הוא דאמר רחמנא דלא ליעבד חלוט אלא לעכב כלומר דבעינן מצה מעלייתא ולא חלוט(נ):

כיון דהדר אפייה בתנור. או באילפס לחם איקרי ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח והא דאמר בפ' כל שעה (פסחים דף לו:) לחם עוני פרט לחלוט ולאשישה אר"ת דהתם בלא הדר אפייה בתנור ועוד אר"ת דהתם בחלוט גדול דומיא דאשישה ולא חשיב לחם עוני לפי שהוא גדול ולא משום דחלוט א"נ התם בבלילתו קשה והכא בבלילתו רכה כגון סופגנין או חלת המשרת דמפרש התם דהיינו חלוט של בעלי בתים דלא מחייב בחלה ולא חשיב לחם אלא על ידי אפיה ולהכי חשיב שפיר לחם עוני אע"ג דחלטיה אבל בלילתו עבה מיפסל לעשות דחשיב לחם עשירות אפי' לא הדר אפייה ובפ' כל שעה (שם ד"ה פרט) הארכתי:

אבל

מסורת הש"ס

א) לקמן ל. פסחים נט: [יומא סח:], ב) יומא פ:, ג) שבועות טו: סוטה טו. [מנחות נה.], ד) [מנחות יט: וש"נ], ה) ב"ב קטו., ו) [עי' לעיל יז: כ: כד.], ז) [ברכות ל: כתובות נו.], ח) [ברכות ט. וש"נ], ט) [ויקרא כג], י) [נ"ל הא מלה], כ) [ויקרא י], ל) [רש"ל], מ) [וע"ע תוס' פסחים קז: ד"ה דלמא ותוספות נזיר כג. ד"ה פסח ותוספות ב"ק קי. ד"ה אכילה], נ) [ועי' היטב תוס' מנחות נג. ד"ה ת"ל תהיה],

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ואי לאו וכו' דכתיב בסדר שמיני ואכלוה מצות:

◆

תוספות ישנים

א) וי"ל א) דתרי עניני הוו מאכילה גסה היכא שאכל כל צרכו והסיח דעתו מלאכול עוד כשאכל יותר לא מקרייא אותה אכילה אכילה גסה אבל היכא דלא הסיח דעתו אכן אוכל הוא יותר מדאי שהיה שבע בפחות מקרי אותה אכילה אכילה גסה עוד י"ל דשאני אכילת פסחים דלא מיעכבא דהא לא ממעטינן מקרא דלפי אוכלו (שמות יב ד) כי אם חולה וזקן (פסחים סא.) שאינו ראוי כלל לאכילה אבל אפילו אכילה גסה גמורה מותרת דפסח מיהא קעביד אבל בכל מקום אכילה גסה לא שמה אכילה ואין חילוק באכילה גסה: מצות אמרה רחמנא פ"ה דכתיב ואכלוה מצות. ולא נהירא דהא בשמיני של מילואים כתיב ודורות משעה לא ילפינן אלא נראה מצות אמר רחמנא דכתיב (ויקרא ו י) לא תאפה חמץ חלקם א"נ משום דכתיב (ויקרא ב ה) מצה תהיה ובזה ניחא דקאמר להכי תנא ביה קרא לעכב וקשה דאין זה לעכב ממש שהרי קרא אחרינא לא כתיב למעוטי חלוט דהא אמרי' לעולם מצה היא ולא חזינן בשום מקום לעכב אם לא כתיבי תרי קראי דמשמע שנה הכתוב לעכב וצ"ל לעכב לאו דוקא אלא ר"ל לעכב שלא יביא חלוט אבל זה אינו לעכב ממש כי אם למצוה ולמאי דפרישית ניחא דודאי לעכב הוי מקרא דמצות תאכל דכבר כתיב קרא אחרינא למעוטי חלוט דכתיב מצה תהיה דהכי איתא במנחות בריש פ' כל המנחות דף נג ע"א: מידי יבום בנחלה תלה רחמנא והא דאמרינן [דף יז] יבום בנחלה תלה רחמנא ר"ל הכי, דמי שראוי לנחל מייבם אידך לא אבל אם אין נחלה משום הכי לא פקע מצות יבום:

א) נראה דצ"ל וי"ל דתרי ענייני אכילה גסה הוו היכא וכו'.

עין משפט נר מצוה

נח א מיי' פ"י מהלכות מעשה קרבנות הל' ב סמג עשין קפד קפה:

נט ב מיי' שם הלכה א:

ס ג מיי' פ"ב מהלכות שביתת עשור הלכה ז סמג לאוין סט טוש"ע א"ח סימן תריב סעיף ו:

סא ד מיי' פי"ב מהל' מעשה קרבנות הל' יד סמג לאוין של:

סב ה מיי' פ"ו מהל' חמץ ומצה הלכה ו סמג עשין מ טוש"ע א"ח סימן תנד סעיף ג:

סג ו טוש"ע אה"ע סימן קסג סעיף ב:

סד ז מיי' פ"ג מהלכות נחלות הלכה ז סמג עשין נא טוש"ע שם סע"א:

סה ח מיי' שם פ"א הל' ב סמג עשין לו טור ש"ע ח"מ סי' רעו סע"א:

סו ט מיי' פ"א מהלכות יבום הלכה יג סמג עשין נב ולאוין קי טור ש"ע אה"ע סימן קסב סעיף ג:

◆

תורה אור השלם

1. וְאָכְלוּ אֹתָם אֲשֶׁר כֻּפַּר בָּהֶם לְמַלֵּא אֶת יָדָם לְקַדֵּשׁ אֹתָם וְזָר לֹא יֹאכַל כִּי קֹדֶשׁ הֵם: שמות כט לג
2. כִּי כָל הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר לֹא תְעֻנֶּה בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה וְנִכְרְתָה מֵעַמֶּיהָ: ויקרא כג כט
3. לֹא תֵאָפֶה חָמֵץ חֶלְקָם נָתַתִּי אֹתָהּ מֵאִשָּׁי קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הִוא כַּחַטָּאת וְכָאָשָׁם: ויקרא ו י
4. לֹא תֹאכַל עָלָיו חָמֵץ שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל עָלָיו מַצּוֹת לֶחֶם עֹנִי כִּי בְחִפָּזוֹן יָצָאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ: דברים טז ג
5. וְהָיָה הַבְּכוֹר אֲשֶׁר תֵּלֵד יָקוּם עַל שֵׁם אָחִיו הַמֵּת וְלֹא יִמָּחֶה שְׁמוֹ מִיִּשְׂרָאֵל: דברים כה ו

◆

מוסף רש"י

ואכלו אותם. במלואים כתיב, **אשר כופר בהם.** כתב כפרה גבי אכילה, למימרא דאף באכילה תלויה כפרה (פסחים נט:). **האוכל אכילה גסה ביוה"כ.** שאכל ליל יום הכפורים על השובע, שהיה שבע מסעודה שהפסיק בה וכל מה שאכל משחשיכה אכילה גסה היתה ושלא להנאה (יומא פ:). **ואפילו חלקם.** שירים, **לא תאפה חמץ.** דדרשינן ליה האי חלקם דקרא נמי לפניו אלא תאפה (סוטה טו.). **אב קודם.** לירש בנו או בתו שמתו, **לכל יוצאי ירכו.** דהיינו אחי המת (רשב"ם ב"ב קטו.). **אסמייה.** אסיר ברייתא זו מגירסתו (ב"מ כז.).